

Ontwikkelgesprek onderwijsvisitatie Criminologie

Datum en tijd: 2 oktober 2019, 14.00-17.00 uur
Locatie: Utrecht, Bar Beton Utrecht Centraal
Aanwezigen: Maarten Kunst (UL, voorzitter), Sigrid van Wingerden (UL), Laura Buissink (UL), Juul Versteegen (UU), Dina Siegel (UU), Damian Zaitch (UU), Willem-Jan Verhoeven (EUR), Ferry Blom (EUR), Wim Huisman (VU), Miriam Wijkman (VU), Jantien Stuifbergen (VU), Rob van Bogget (VU), Fiona Schouten (QANU, secretaris), Letizia Paoli (KU Leuven, panellid), Toine Spapens (TiU, panellid), Martina Althoff (UU, panellid), Aster Kroon (UL, student-panellid), Iris Willems (EUR, student-panellid), Annika Both (EUR, student-panellid).

0. Het ontwikkelgesprek

Als afsluitend onderdeel van de visitatie Criminologie en conform de eisen van het NVAO-beoordelingskader voerden vertegenwoordigers van de opleidingen binnen de visitatiegroep een ontwikkelgesprek met vertegenwoordigers van het visitatiepanel, onder wie de voorzitter. Zij volgden daarbij een vooraf door de opleidingen vastgestelde agenda.

1. Digitalisering

Digitalisering is een thema dat in de visitatiebezoeken en -rapporten is aangestipt en waar verschillende opleidingen en instellingen aandacht voor hebben. De meeste opleidingen maken ruim gebruik van digitale onderwijs-, werk- en/of toetsvormen of overwegen dit te gaan doen, maar niet alle: Global Criminology (masteropleiding UU) en de bacheloropleiding aan de EUR kiezen primair voor niet-digitale vormen. Een korte inventarisatie van de praktijk bij de opleidingen levert op dat de UL hoorcolleges opneemt en aan studenten beschikbaar stelt. De EUR doet dit niet binnen de opleidingen Criminologie, maar heeft er ervaring mee in het vrijdagmiddagonderwijs van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid, waar, in tegenstelling tot in het voltijdprogramma, geen probleemgestuurd leren plaatsvindt. In beide gevallen gebeurt dit als extra ondersteuning voor studenten. Daarbij benoemen de opleidingen als aandachtspunt dat het moment van online plaatsing een negatief effect kan hebben op de aanwezigheid van studenten bij het fysieke hoorcollege. Ook is het hoorcollege als vorm eigenlijk te lang voor online plaatsing, waardoor studenten vroeg afhaken bij het kijken. Daarom zijn kortere kennisclips wellicht beter geschikt.

De VU beschikt over eigen digitale toetsruimtes en een studio waar kennisclips kunnen worden opgenomen. Daarnaast werken studenten in sommige vakken met en aan o.a. blogs en vlogs. Ook de UL heeft de beschikking over een studio, maar daar wordt slechts mondjesmaat gebruik van gemaakt. De EUR heeft in het kader van een seniorkwalificatietraject kunnen inzetten op digitalisering van werkvormen en toetsing in enkele mastervakken. De ervaring hier is positief. Het ontwerpen, opnemen en up to date houden van online content vormt echter een aanzienlijke investering die bovenop het takenpakket van de opleidingsstaf komt. Het is daarom aan te bevelen om dit soort zaken zo veel mogelijk te ondernemen in het kader van ontwikkelings- en professionaliseringsprojecten die op centraal niveau lopen, zodat er – in ieder geval gedurende zo'n project – extra middelen (en tijd) voor beschikbaar komen.

Een ander aspect van digitalisering zijn de digitale vaardigheden die studenten in hun opleiding opdoen. Hierbij kan gedacht worden aan zich presenteren op internet, het maken van wiki's of websites en het werken met enquête-software. De mate waarin al deze zaken in de reguliere opleidingen worden geadresseerd, is deels afhankelijk van de focus van de opleiding en de interesse en motivatie van individuele docenten. Het visitatiepanel suggereert te kijken of de opleidingen kunnen profiteren van de expertise die er op dit gebied is bij andere, meer op ICT gerichte opleidingen. Die zouden bijvoorbeeld criminologie-studenten bepaalde ICT-vaardigheden kunnen aanleren. Duidelijk is dat alle curricula aandacht moeten en willen besteden aan het werken met softwarepakketten als SPSS en Atlas.ti en, ook gezien de vraag naar dergelijke expertise vanuit de

arbeidsmarkt, in de toekomst wellicht ook geavanceerdere programma's. Waar de expertise binnen het docententeam om digitale vaardigheden goed te kunnen verzorgen ontbreekt, kan gekeken worden naar de mogelijkheid dit elders in te kopen of uit te besteden.

Leidend bij digitalisering in het onderwijs dient de vraag te zijn in hoeverre de kwaliteit van de opleidingen wordt verhoogd. Daarbij past ook een vooruitziende blik. In samenhang daarmee kan de vraag gesteld worden welke elementen rondom digitalisering, zowel in termen van vaardigheden als wat betreft de inhoud van het curriculum (als het gaat over cybercrime), zeker in de criminologie-opleidingen aan de orde moeten komen om ze toekomstbestendig te maken. Met het oog daarop komen de opleidingen overeen de domeinspecifieke referentiekaders opnieuw onder de loep te nemen. Afgesproken wordt over een jaar bijeen te komen, althans in ieder geval voorafgaand aan de eerste midterm-beoordelingen. Wim Huisman (VU) zet dit in werking.

2. Diversiteit

De criminologie-opleidingen (met uitzondering van de internationaal gerichte masteropleidingen) trekken in ruime meerderheid vrouwelijke studenten met een Nederlandse achtergrond. De ogenschijnlijk beperkte diversiteit wordt enerzijds veroorzaakt doordat studenten met een andere achtergrond wellicht eerder kiezen voor opleidingen met duidelijkere beroepsperspectieven, zoals rechten en geneeskunde. Anderzijds wordt ze mogelijk veroorzaakt doordat de opleidingen er (nog) niet of onvoldoende in slagen te werven onder aankomende studenten met een meer diverse achtergrond.

Er wordt geconstateerd dat homogeniteit op zichzelf niet problematisch is en dat de groep criminologiestudenten vaak ook minder homogeen is dan ze lijkt. Ook binnen de groep vrouwelijke studenten met een Nederlandse achtergrond is namelijk vaak sprake van grote verschillen tussen studenten. Toch is het wenselijk om, gezien de maatschappelijke thematiek die binnen de criminologie bestudeerd wordt, in te zetten op een nog diversere instroom. Dit begint bij de toelating tot de bacheloropleidingen. Naar het voorbeeld van de EUR kan meer gericht op scholen worden geworven. Ook de procedure van de decentrale selectie zou naar de mening van de opleidingen wel eens debet kunnen zijn aan de selectiviteit van de instroom. Aan de UL en de VU wordt nu gekeken naar schoolresultaten, en maakt een proefcollege met een afsluitende toets deel uit van de procedure. De EUR geeft de selectie anders vorm en laat aankomende studenten een motivatiebrief schrijven. De consensus is dat de methodiek van de decentrale selectie nog eens bekeken zou kunnen worden in het licht van de wens tot meer diversiteit onder studenten. Tegelijkertijd benadrukken zowel de VU als de UL dat hun selectiemethoden aansluiten bij wat er inmiddels uit de wetenschappelijke literatuur bekend is over decentrale selectie in relatie tot studierendement.

3. Engelstalig onderwijs

De wens om de overgang van een Nederlandstalige bachelor- naar een Engelstalige masteropleiding soepel te laten verlopen werpt de vraag op in hoeverre de criminologie-bacheloropleidingen het Engels zouden moeten omarmen. In veel instellingen wordt bovendien actief beleid gevoerd om curricula meer te 'verengelsen'. Ook de arbeidsmarkt wordt steeds internationaler, althans dat wordt vaak beweerd. De opleidingen zijn het erover eens dat enige aandacht voor Engelse taalvaardigheid, bijvoorbeeld in enkele vakken, wenselijk is. Hoewel de ervaring is dat studenten uit een Nederlandstalige bacheloropleiding geen aansluitingsproblemen hebben in een Engelstalige masteropleiding, is het wel goed als zij al eens in een Engelstalig (keuze-)vak zijn 'ondergedompeld' om de overgang naar een Engelstalige master te vergemakkelijken. Tegelijkertijd dient de kwaliteit van de opleiding centraal te staan. De academische vorming in de moedertaal mag niet achterblijven en de docenten moeten goed in staat zijn het onderwijs te verzorgen. Waar nodig moeten de opleidingen dus hun eigen afwegingen maken als het gaat om taalbeleid.

4. Het criminologisch gehalte van masteropleidingen

De criminologische masteropleidingen hebben hun instroombeleid voor een deel gewijzigd en laten studenten zonder criminologische vooropleiding toe. Hierdoor is de instroom hoger geworden, wat de opleidingen toekomstbestendiger maakt, althans in termen van aantallen studenten. Om te

zorgen dat het criminologisch gehalte binnen de masteropleidingen ook met deze bredere instroom op peil blijft, zijn verschillende selectiemethodieken gekozen. Zo vraagt Global Criminology (masteropleiding UU) aanmelders onder meer om een motivatiebrief en wordt er zorgvuldig naar het gevolgde vakkenpakket gekeken. Iets soortgelijks wordt aan de UL gedaan voor wat betreft de masterafstudeerrichting Criminology & Criminal Justice. Ook aan de VU wordt gekeken naar de individuele aanmelders; hier worden echter geen juristen aangenomen in de masteropleiding Criminologie (wel in ICC). Bij EUR en UL mogen studenten met een bachelordiploma rechtsgeleerdheid wel instromen, mits zij kunnen aantonen over bepaalde methodologische en vakinhoudelijke voorkennis te beschikken. De UL heeft bovendien een minor waarmee deficiënties op deze gebieden kunnen worden weggewerkt.

De opleidingen hebben de indruk dat bij de masteropleidingen met kleinere studentenaantallen meer ruimte is om de diepte in te gaan en onderlinge verschillen in voorkennis tussen studenten in het programma gemakkelijker kunnen worden weggewomen. In de masteropleidingen met grotere studentenaantallen ligt daarentegen het gevaar op de loer dat concessies aan de diepgang worden gedaan om te zorgen dat studenten zonder criminologische vooropleiding toch kunnen aanhaken. De opleidingen zijn zich hier alle van bewust, zeker omdat dit thema in enkele visitatiebezoeken en – rapporten is besproken. Uit een inventarisatie van de verschillende maatregelen en *good practices* die de opleidingen treffen om het criminologisch gehalte op peil te houden, blijkt dat bijvoorbeeld premasters (of minoren die als zodanig fungeren), ingangstoetsen, extracurriculaire cursussen of e-courses worden ingezet. De VU heeft in de masteropleiding ICC goede ervaringen met het vormen van gezamenlijke studiegroepen van sociale wetenschappers en juristen, die elkaar meenemen in hun eigen aanpak. Studenten zijn hier enthousiast over.

Het blijkt dat de masteropleidingen in grote lijnen dezelfde uitgangspunten hanteren bij de selectie van studenten. In alle gevallen wordt gekeken naar bagage op het gebied van methoden en technieken; naar kennis van en ervaring met de moederdisciplines van het vakgebied, te weten de sociologie en psychologie; en naar (basis)kennis van het strafrecht en/of andere relevante rechtsgebieden.

5. De rol van het juridisch onderwijs in het curriculum

De opleidingen criminologie worden in Nederland georganiseerd binnen de juridische faculteiten. Traditioneel komt deze discipline dan ook prominenter aan de orde in de Nederlandse curricula dan elders. Studenten in de bacheloropleidingen criminologie volgen de juridische vakken doorgaans gezamenlijk met studenten rechtsgeleerdheid. Het bleek tijdens de visitatie dat zij vaak problemen ervaren in de juridische vakken als zij geen extra ondersteuning krijgen, iets wat de opleidingen zelf ook hebben gesignaleerd. Met name in bachelorjaren 2 en 3, wanneer ze al langer geen juridische vakken hebben gehad, ervaren ze een achterstand ten opzichte van de rechtenstudenten. De opleidingen bieden nu veelal extra ondersteuning en/of voorzien in aparte werkgroepen voor criminologiestudenten. Het is duidelijk dat voor studenten criminologie binnen de juridische vakken een op maat gesneden aanpak wenselijk is. Een vak over bestuursrecht zou bijvoorbeeld aan het thema ondermijning opgehangen kunnen worden.

Een verwante vraag is hoeveel juridische kennis criminologiestudenten in hun bachelor- en hun masteropleiding zouden moeten opdoen en zo ja, welke. De focus ligt nu sterk bij het strafrecht, terwijl vanuit de arbeidsmarkt beredeneerd kan worden dat ook bestuursrecht, organisatiekunde en/of governance prominenter of in elk geval explicieter aan bod zou moeten komen. Hiervoor zouden keuzevakken en/of minoren kunnen worden ingericht, afhankelijk van de focus van een specifieke opleiding. De opleidingen spreken af ook over de aandacht voor het juridische onderwijs met elkaar in gesprek te blijven.

6. Aandacht voor de arbeidsmarkt

Doordat het banenperspectief voor criminologie-alumni vanwege de financiële crisis tijdelijk slecht was, hebben de opleidingen zich ingespannen meer aansluiting bij de arbeidsmarkt te vinden. Inmiddels is er weer volop werk voor afgestudeerde criminologen. Bovendien is door het toenemend

belang van de private sector het afzetgebied van de criminologie flink verbreed. Niettemin moeten de opleidingen actief blijven anticiperen op de behoeften van de veranderende arbeidsmarkt, zonder het eigen academisch karakter daarbij uit het oog te verliezen. Daarbij kunnen alumni als bron van informatie worden ingezet. De opleidingen spreken af de gegevens die ze hebben over de functies waarin alumni terechtkomen, met elkaar te delen. Ook spreken ze af het gesprek over de aansluiting op de arbeidsmarkt vaker in gezamenlijkheid te voeren. Dit kan bijvoorbeeld vorm krijgen via landelijk netwerk CNN.

Wat opvalt is dat de opleidingen criminologie weliswaar overlappen, maar dat vooral de masteropleidingen een duidelijke eigen profilering hebben. De vraag is in hoeverre de verschillende accenten ook echt verschil maken in de uiteindelijke loopbaan van de studenten. Ook voor meer inzicht hierin kunnen de alumnagegevens gebruikt worden. De opleidingen spreken af deze gegevens met elkaar uit te wisselen.

7. Multidisciplinariteit versus interdisciplinariteit

Bij de oprichting van de criminologie-opleidingen in Nederland was de insteek om multidisciplinair te beginnen vanuit de moederdisciplines en van daaruit naar interdisciplinariteit toe te werken. In de huidige praktijk zijn de bacheloropleidingen overwegend multidisciplinair vormgegeven en de masteropleidingen meer interdisciplinair, in thematisch opgezette vakken. Het is belangrijk om dit ook zo naar studenten te communiceren en hierover duidelijk te zijn in het DSRK. Daarnaast zouden, om de overgang naar de masteropleiding te vergemakkelijken, enkele B3-vakken al thematisch en in aanzet interdisciplinair kunnen worden ingericht. Tegelijk moet interdisciplinariteit nooit een doel op zich vormen, maar nagestreefd worden wanneer ze van meerwaarde is in de omgang met bepaalde thematiek.

8. Conclusies

De criminologie-opleidingen kenden een gezamenlijk begin en zijn in de loop der tijd een klein beetje uit elkaar gegroeid. De heraccreditatie vormt een mooie aanleiding om weer vaker bijeen te komen. Afgesproken wordt te zoeken naar een manier om regelmatig overleg over het criminologie-onderwijs te institutionaliseren, bijvoorbeeld met een divisie binnen de NVC. Daarbij zouden de verantwoordelijken voor het onderwijs moeten aansluiten.

De gesprekspartners constateren dat de opleidingen solide in elkaar zitten en geen grote hiaten kennen. Wat volgens de voorzitter van de commissie in de toekomst wellicht meer aandacht zou kunnen krijgen, is de relatie tussen criminologie en economie. Ook politiewetenschappen (wellicht deels elders ondergebracht) zouden wellicht weer meer aandacht kunnen krijgen binnen de criminologische opleidingen.

9. Actiepunten

- Domeinspecifieke referentiekaders toekomstgericht formuleren, vooral m.b.t. digitalisering (ICT-vaardigheden en Cybercrime), aandacht voor juridisch onderwijs en aandacht voor de arbeidsmarkt. Termijn: over een jaar en uiterlijk vóór de volgende midterm-beoordelingen. Wim Huisman (VU) zet dit in werking.
- Methodiek decentrale selectie onder de loep nemen om meer diversiteit in de bachelorinstroom te bewerkstelligen.
- Uitwisselen gegevens alumni en hun uitstroom naar de arbeidsmarkt.
- Regelmatig overleg criminologie-opleidingen institutionaliseren (eventueel met eigen NVC-divisie).